

železnic vse polno, natrese se 15 do 20 % na debelo, dobro povalja in potem potrese tanko s peskom. Po takem potu hodiš lahko tudi ob dežju, ne da bi se delalo blato.

* **Grah** in drugo vrtnarsko seme ubranimo v zemlji mišim najbolje s tem, da seme preje malo namočimo v vodi, potem pa je potresemo s tako zvanim „meningom“. Takega semena se ne dotaknejo ni miši ni ptiči.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 35. S čim se preženo govedi uši, katere sem zapazil skoraj pri vsej živini? Ali je kriva krma ali voda, da živina dobi uši? (J. Č. v V.)

Odgovor: Niti eno niti drugo ni vzrok, da živina dobi uši, namreč nesnaga v hlevu in slabo snaženje govedi. Uši se vselej nalezejo, ker le uš naredi uš, nikdar pa ne voda ali krma. Da bi se katero koli živo bitje naredilo iz česa drugega, nego iz zaploda po tistem bitji samem, to je le prazna vera. Nesnažna živina, mršava, slabo krmljena s kislim senom (katero Nemci imenujejo „ušivo seno“) naleze uši, katere se zaradi nesnage hitro množe. Zdravil proti ušem je mnogo. Po nekaterih krajih gorenjskih imajo za dobro sredstvo olje od farških kapic. Napačno tudi ni to le: Kuhaj star funt navadnega tobaka v 6 litrih vode kake pol ure, precedi to tekočino in ji prilij 2 litra dobrega žganja. S to tekočino pomoči vsak dan enkrat govedo, koder se ga uši drže, namreč po glavi, po vratu, po ramah in po hrbtu. Najboljše je to le sredstvo, a se mora pazno rabiti, ker je strupeno: Kupi v lekarni 3 $\frac{3}{4}$ grama solitrovo-kislega okisa od živega srebra (salpetersaures Quecksilberoxydul), katerega naj ti v lekarni zmešajo s polovico litra vode. Zjutraj prav dobro osnaži govedo, potem je s to tekočino pomoči, a ne preveč, čez dan glej, da se ne liže, in zvečer je pa operi in še enkrat dobro osnaži. Navadno so s tem uši pregnane. Rabite pa eno ali drugo sredstvo, snaženje in dobro krmljenje govedi je prva reč. Opomnimo pa, da dostikrat mislijo, da so uši pregnane, a kmalu se zopet prikažejo, ker v ušivem hlevu traja precej časa, da izgine tudi zadnja uš. Na paši pa živina najpoprej izgubi uši, ker tam sama skrbi za svojo snago.

Vprašanje 36. Kje je dobiti pocinjenega dratu, oziroma takih mrež za ograje, kakeršne se priporočajo v knjigi „Vrtnarstvo“? (Fr. T. v S. pri Postojini.)

Odgovor: Iz pocinjenega dratu spletene mreže prodajata nastopni tvrdki: Franc Schröckenfuch v Waidhofen a/d Ybs in Hutter & Schranz na Dunaji, Windmüllgasse 18. Obe tvrdki Vam radi postrežeta s ceniki s podobami prav zastonj.

Vprašanje 37. S čim se staro oguljeno usnje (posebno stari komati) najbolje barva, da dobi prvotno črno barvo. Katera maža je najboljša za tako usnje in

kako jo rabiti? Ali je dobro potem z lakom prevleči in s katerim? (Fr. T. v St.)

Odgovor: Da dobi tako usnje svojo prvotno črno barvo, ravnati je tako ž njim, kakor takrat, kadar se prvič barva. Usnje je namreč dobro odrgniti z vodo, v kateri so se kuhale šiške ali še bolje višnjav les (Blauholz). Kadar je usnje to vodo dobro popilo, namaže se z vodo, v kateri je razstopljen železni vitriol, ali še bolje, s skisanim pivom, v katerem so ležali opilki od kovaškega železa. Pivo v ta namen se tako priredi, da je zmešate z opilki železnimi ter je imate toliko časa na gorkem kraju, da se dobro skisa. Posoda naj bo vedno odprta. Ta tekočina je toliko boljša, kolikor starejša je. Najboljša maža za usnje je vazelina, ker se ne strdi, ne postane žarža in se ne usmradi. Vsak dober gospodar naj bi mazal vse usnje konjske uprave vsakih 14 dni enkrat z vazelino. Z neznatnimi stroški se na ta način trpežnost usnja najmanj podvoji. Ako Vam ni do lepote, odsvetujemo Vam usnje z lakom prevleči, ako pa je vendar le hočete, poučil Vas bode o tem najbolje kak sedlar.

Vprašanje 38. Konec meseca novembra sem vsejal na dobro pognojeno njivo ječmena, in sicer sem seme, kakor jo tu pri nas na Krasu običajno, podoral. Kmalu po setvi je prišel dež in po dežji zmrzlin. Prešlo je vže tri mesece, in zrnje še zdaj ni vzkalilo. Ali naj čakam južnega vremena, ali naj precej, kadar se zemlja odtali, vnovič sejem? (Fr. S. v T.)

Odgovor: Zavisno je od tega, zakaj ječmen ni iz zemlje prišel. Ako je zrnje vzkalilo, kale pa zmrlin pomoril, tedaj ne preostaje drugega, nego nova setev. Ako pa zrnje zaradi mraza ni vzkalilo in je še kaljivo, onde pa je še dobro, in nova setev je nepotrebna. O vsem tem se prepričate, če zrnje na enem mestu odkopljete in ga preizkusite.

Vprašanje 39. Železnica v Kamnik je dodelana. Ta železnica bode pa imela le tedaj pomen in veliko korist za deželo, ako se bode podaljšala proti Savinski dolini. Tod pri nas je mnogo lepe živine, veliko lesa, mnogo rud itd., a vse to bi za naše gospodarje dobilo vrednost le tedaj, kadar se Kamniška železnica podaljša čez Štajersko mejo. Ali je kaj upanja do tega, in kaj nam je narediti, da se reč pospeši? (Županstvo v Sp.)

Odgovor: Podaljšanje Kamniške železnice je vsakakor velikega pomena in gotovo se bode kedaj zgodilo. Letos prično na Štajarskem graditi železnico iz Celja po Savinjski dolini v Velenje, in Celjski okrajni zastop je zahteval nekaterih sprememb v prvotnem načrtu, in sicer z ozirom na bodočo zvezo s Kamnikom. Iz tega razvidite, da imajo zvezo Kamnika s Celjom na mislih, da se pa reč pospeši, morajo županstva sama tudi kaj ukreniti, in sicer naj vedno pošiljajo peticije za to železnico. Kdor trka, njemu se odpre. S kako majhnim upanjem so Dolenjci desetletja prosili železnice, no sedaj jo dobodo! Zahtevajte pa tudi od svojega poslanca, da

se za to reč potegne. Verjemite nam, kadar bodo kmetovalci povsod in splošno toliko pametni, da ne bodo volili za svojega poslanca tistega, katerega jim ta ali ona politična stranka voliti vелеva, ampak si bodo izbrali tistega, katerega ki k njim pride in se pouči o njih željah ter je mož, da bode vedel zastopati kmetijske zahteve: potem se bodo kmetijske razmere korenito zboljšale. Naše kmetsko ljudstvo je verno in narodno, a tako bode le tedaj ostalo, če bode v dobrih gmotnih razmerah, zato je pa sveta dolžnost naših slovenskih poslancev, da se bodo v bodoče za kmetijske razmere bolj brigali, nego so se dosedaj.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

213.

Golubaška muha. Pravlјice o tej muhi; njeno razprostranjenje, in preobrazba.

Kar so moskiti v Ameriki človeku, to je golubaška muha v našem Podonavju domačej živini. V Banatu ob Donavi, in na drugi strani v Srbiji, ukvarja se ljudstvo mnogo z živinarstvom, ali golubaška muha mu dela veliko preglavico. Strah in groza popade gospodarja, kedar vidi, da se pašniku ali polju približuje cel oblak muh, ker ve, da mu niti kuga ne more več škode napraviti. Žival se vznemiri in beži kot besna naravnost v hlev, a kmet hiti z vozom v vas domov, da se zapre muham. Kar ne more o pravem času pobegniti krvopijkam, žalostno pogine. Muhe se pokažejo nenadoma, niti je kdo videl njihova jajčeca niti zalego, in vendar jih je toliko, da vse pleše pred očmi.

Na desnej obali Donave, v Srbiji, vzdiga se na strmih vapnenih skalah starodavni Golubac, okoli katerega se suče najstarejša pripovedka o postanku te muhe. Kakor na mnogih drugih krajih, tako je tudi tu voda izprala in napravila v vapnenih skalah prostorne jame in votline, a narod je več potov videl, kako se na teh zijalih pokazuje grozna množina muh, in zato je menil, da so se muhe v skalah izlegle, in od tega je muha dobila svoje znanstveno ime. Slaba jabolka ne cepajo z dobrega drevesa, in zato je narod mislil, da je samo nadloga mogla nadlogo na dan spraviti. Zmaj, ki ga je sv. Jurij ubil, pripoveda srbsko ljudstvo, leži pokopan pod Golubcem, ali ga zloba in mržnja še ni minila, zato izmetava vsakojaki gnus, strupene kače in nesrečne muhe. Če tudi niso mnogi verovali v zmaja, vendar so bili te misli, da se muha v podzemeljskih votlinah koti, in šli so dosta potov zazidavat zijala na votlinah pod Golubcem. Voda je zidove zopet podrla, in če tudi bi jih ne bila, muh bi bilo kakor popreje. Na drugih mestih so

kadili votline z dimom in zijala zazidavali, pa je vse bilo prazno delo, ker se muhe ne ležejo v votlinah, kakor hočemo skoro izvedeti, temveč v vodi kakor komarji.

Pozneje so osledili sila jajčec v potokih, kateri se blizu Golubca v Donavo izlivajo, in bili so te misli, da so to jajčeca golubaške muhe, in srbska vlada je koj ukrenila, da se ti potoki vsakega leta morajo očistiti. Slučajno se je pripetilo, da je bilo manj muh, in zato je srbska vlada naprosila ogrsko vlado, da dade tudi ona svoje potoke ob Donavi čistiti. Ogrsko ministerstvo je poslalo na to dr. Tömösvary-a v Podonavje, da izve od veščakov, kako bi trebalo proti muhi postopati. A Tömösvary je spazil, da jajčeca, katera so po srbskih potokih nabirali, niso bila od golubaške muhe, temveč od neke druge čisto nedolžne muhe. Pri tej priliki je spisal Tömösvary celo povest golubaške muhe, v katerej je zbral starejša iziskavanja in svoja zapažanja.

Rojstni kraj golubaške muhe je v Ogerskej in v Srbiji. V enem in drugem kraju so bistri potoki, kateri se v Donavo izlivajo, in kjer se muha koti. Ogerka zibelka muhi je v temeškem Banatu v potokih Črna, Bega, Tamiš, Karas, Nena in v vseh njihovih pritokih, in obzeza površje 10.000 četvernih kilometrov. V Srbiji obzeza zibelka muhe 12000 četvernih kilometrov, in sicer potoke Timok, Peko, Mlavo in Moravo. Tu se vse muhe izležejo in od tu jih veter raznaša v groznej množini na vse strani. Tu ni nobenega potočiča z bistro vodo, kjer ne bi našli jajčec ali zalege golubaške muhe.

Kakor je golubaška muha velika preglavica, vendar je zelo drobna stvarica. Dolga je 2 do 2 1/2 milimetra. Podobna je močno naši hišnej muhi, in zato jo ljudstvo muha imenuje, da si je v bližnjem rodu s komarji, kakor s pravimi muhami. Kakor pri komarjih in moskitih, tako je tudi pri golubaški muhi vse zlo na samici. Ona bode in kri sesa, ona se v roje zbira, da odnese nesrečo tudi v druge kraje. Samci so nedolžni, oni ostajajo doma ob potokih in nekaj samic ž njimi. Kar z roji odleti od hiše na potv daljne kraje, tisto se navadno ne vrača več, popade in pogine. Samice, katere so s samci doma ostale, polagajo jajčeca od konca maja do polovice junija. Poiščejo brzih in bistrih potokov za svoje potomstvo, a beže od motnih voda in večjih rek. Vele, da samica položi 5.000 do 10.000 jajčec. Ako je to res, potem nam je jasna tolika množina muh. Jajčeca polagajo samice v kepe po kamenju, ki je voda moči, in po rastlinah, katere se vode dotikajo. Vsako jajčice je tako drobno, da je človek niti ne vidi, a cela kepa se nam prikazuje kot belkastorumen sluz. Preden se iz jajčeca izvali ličinka, preteče po tri tedne, kakor je vreme, hladnejše ali toplejše. Ličinka je zelo drobna, in mora svoj čas v vodi preživeti. Na dolenji strani ima izrastek kot nogo, s katerim se prijema ob raznovrstne predmete v vodi. Ličinka raste od dne do dne, in se štirikrat prelevi. Med tem preide 6 do 8 tednov in ličinka je gotova, da se